

**Комунальний заклад вищої освіти
Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»
Кафедра «Мистецтво співу»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної роботи

Сергеєнко О.М.

«01» вересня 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КУЛЬТУРОЛОГІЯ**

Рівень вищої освіти

Перший (бакалаврський)

Галузь знань

02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-професійна
програма

«Спів (академічний, народний)»

Статус дисципліни

Вибіркова

Київ - 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Культурологія» для здобувачів вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійної програми «Спів (академічний, народний)»

Розробник: Голомідова Н.М. – старший викладач, викладач вищої кваліфікаційної категорії

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Мистецтво співу»

протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри Кочерга А.І.

1. Опис навчальної дисципліни для ступеня освіти «Бакалавр»

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Рік підготовки: 2- й	
Загальна кількість годин - 180		
Кількість модулів – 4	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. у 3 семестрі; 4 год. у 4 семестрі. самостійна робота студента – 1 год.	3-й, 4-й	3-й, 4-й
	Лекції:	
	100	42
	Практичні (семінарські):	
	16	2
	Самостійна робота:	
	64	136
Вид підсумкового контролю:	-	-
Форма підсумкового контролю: Іспит (залік)		

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета - ознайомити студентів з системою знань про сутність, загальні закономірності формування й функціонування культури в суспільстві та способи пізнання її різноманітних форм.

Предметом навчальної дисципліни є об'єктивні закономірності світового і національного культурного процесів, пам'ятники і уявлення матеріальної і духовної культури, фактори і посилення, що управляють виникненням, формуванням і розвитком культурних інтересів і потреб людей, їх участі у перебільшенні, збереженні та передачі культурних цінностей.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Культурологія» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких загальних компетентностей: (3, 5, 17)

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місце у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та веденню здорового способу життя.

Таких спеціальних компетенцій: (5, 7, 13, 15)

- здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології різних видів мистецтва та форм культурної діяльності;
- здатність володіти науково-аналітичним апаратом та застосовувати професійні знання у практичній діяльності;
- здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків;
- здатність здійснювати менеджерську та лекторську діяльність в сфері мистецтва.

Завдання дисципліни: навчити студентів самостійно орієнтуватись в культурологічних напрямках, художніх течіях і стилях, створити належну основу для вільного світоглядного самовизначення кожного юнака і дівчини. Вміти аналізувати культуру як систему культурних феноменів, виявляти ментальний зміст культури. Залучити студентів до розв'язання різноманітних проблем соціокультурної динаміки, сприяти вивченню культурних кодів та комунікацій. Ознайомити студентів з культурологією як комплексною дисципліною, що об'єднує міфологію, релігію, філософію, мистецтво, етнічні та естетичні норми і цінності.

3.ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Культурологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Демонструвати музично – теоретичні, культурно – історичні знання з музичного мистецтва	ПРН 15
Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох	ПРН 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Культурологія»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПРН 12
Демонструвати музично – теоретичні, культурно – історичні знання з музичного мистецтва	ПРН 15
Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох	ПРН 17

4.1 Після опанування навчальної дисципліни «Культура та етика професійної поведінки» студенти повинні:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні підходи до розуміння культурології, зміст яких відображає характер культурно-історичного розвитку світової і вітчизняної культури;
- характерні риси сучасної світової і вітчизняної культури;
- особливості культурних епох, їх духовні цінності і пріоритети;
- історичні етапи становлення і розвитку української культури;
- найбільш важливі факти історії світової і вітчизняної культури;
- досягнення українського народу на кожному історичному етапі з часів трипільської культури і до наших днів.

вміти:

- користуватися категорійним апаратом культурології;
- аналізувати явища духовного життя;
- орієнтуватися в основних філософських концепціях культурології;
- розрізняти світобачення і світорозуміння кожної культурно-історичної епохи;
- вільно орієнтуватись в процесах розвитку української культури як оригінальної гілки слов'янської та світової культури;
- володіти творчим підходом до аналізу творів мистецтв у контексті певної епохи;
- збагачувати власну духовну культуру через самоосвіту;
- творчо працювати над прирощенням і вдосконаленням культурно - освітніх знань.

5.Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО КУЛЬТУРОЛОГІЇ. ЛЮДИНА І СВІТ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ

Змістовий модуль 1. Сутність культури. Культурологія як наука. Форми існування давніх культур.

Тема 1. 1. Культурологія як наука і навчальна дисципліна.

Предмет, завдання та структура курсу. Культурологія як наука , її філософський сенс. Мета культурології. Основні завдання культурології. Теорія культури Л. Уайта як основа науки культурології.

Тема 1.2. Людина і культура.

Проблеми суб'єкта культури. Багатозначність поняття «культура». Різні науки про культуру. Культура: визначення, структура, сутність поняття. Функції культури. Основні культурологічні парадигми (циклічна, еволюціоністська, антропологічна, філософська, революційно – демократична).

Загальне і особливе в культурі. Типологія культури.

Загальнолюдська сутність культури. Особливе в культурології: етичне, національне, станове, групове, класове, регіональне. Критерії типологізації культури.

Тема 1.3 Ранні форми культури.

Концепція походження людини. Колективна трудова діяльність. Виготовлення знарядь праці. Розвиток синкретичної свідомості первісної людини. Зародження міфології. Первісні форми релігії. Зародження мистецтва. Печерні розписи. Житло. Палеолітичні Венери.

Поняття неолітичної революції. Перехід від привласнювального до продуктивного господарства, від збирання та полювання до землеробства та скотарства. Відокремлення ремесел від сільського господарства. Перехід до патріархату. Поява гончарного круга. Мегалітична архітектура: менгіри, дольмени, кромлехи.

Тема 1.4 Культурний світ людини Стародавнього Сходу.

Геоцентризм – характерна риса культури Стародавнього Сходу. Культура Месопотамії, її місцезнаходження. Перші землеробські поселення. Шумери. Великомасштабна планомірна іригація, міста – держави. Вавілон. Зіккурат – як образ близькосхідного храму. «Кодекс Хаммурапі». Поява клинопису. Найдавніша бібліотека царя Ашурбанапала.

Стародавній Єгипет, його періодизація. Міфологія, релігія, культи, обряди. Мистецтво. Література. Релігійно – політичні реформи Ехнатона. Ієрогліфічна система письма. Монументальна архітектура. Перші школи. Правила «МААТ». Науково – практичні знання.

Культура Стародавньої Індії. Виникнення. Культ богині матері. Ведична література і культ «Рігвет». Самобутність індійської архітектури. Ведичний пантеон: Брахма, Шиву, Вішну. Мистецтво як синтез архітектури, живопису і рельєфу. Наукові знання.

Мистецтво Стародавнього Китаю. Виникнення рабовласницької держави Шань, Інч та її культури. Розвиток ремесел, початок шовкопрядіння. Особливості світосприймання «Небесний порядок» як символ зразкового суспільства. Поява філософського уявлення про світ. Конфуцій і його вчення про світ. Давньокитайське мистецтво. Великий китайський мур. Наукові і технічні відкриття Стародавнього Китаю.

Тема 1.5 Єдність і гармонія: людина і культура європейської античності.

Поняття «античність», періодизація культури. Міфологія. Крито – Мікенська культура. Гомерівський епос. Культура Греції періоду архаїки. Зародження філософії (Фалес, Анаксимен, Анаксимандр). Афіни і Спарта – типи демократичного і алі –

гархічного рабовласницького полісу. Краса, міра, гармонія, антропоцентризм - пріоритетні риси давньогрецької культури. Храм. Ордер. Скульптура. Література: епічна та лірична поезія. Поеми Гомера. Світогляд еллінів, міфи, релігія, мистецтво.

Класичний період (V ст. до н. е.) – час правління Перикла. Видатні досягнення в архітектурі та скульптурі. Діяльність Фідія, реконструкція Афіського Акрополя. Антична трагедія і комедія. Період еллінізму. Створення елліністичних держав (Царство Селевкідів, Македонія, Пергамське Царство.).

Вплив грецької культури на культури Близького Сходу і Середнього Сходу.

Завоювання Греції і країн елліністичного світу (II – I ст. до н.е.) Стародавнім Римом. Криза та занепад давньогрецької культури.

{Культура Стародавнього Риму. Початок Риму, легенди про Ромула і Рема. Розквіт елліністичної культурної традиції. Релігійні уявлення і культури. Етрусська культура.

Римська рабовласницька республіка. Міське будівництво та архітектура. Римське право. Ораторське мистецтво. Розпад античного світу.

Культура періоду Римської імперії. «Золота доба» Августа. Розквіт поезії, філософії, історії. Культурна діяльність Марка Туллія Цицерона.

Архітектура як вираз світогляду: триумфальні арки, форум Траяна, терми, базиліки. Римський скульптурний портрет. Наука. Література. Творчість Горация, Вергілія, Овідія.

Виникнення і перемога християнства.

Змістовий модуль 2. Формування та основні засади культури Середньовіччя, Відродження та Реформації. Європейська культура ХІІ, ХІІІ, ХІХ, ХХ ст.

Тема 2. 1. Драма розриву світу: людина і культура Європейського Середньовіччя та Візантії.

Розрив світу на зовнішній і внутрішній в уяві середньовічної людини. Християнство як панівна релігія Європейського Середньовіччя. Східноєвропейська і західноєвропейська гілки теологічної культури.

Візантійська культура як продовження греко – римської античності. Храм святої Софії – матеріальне втілення мудрості та незбагненності Божої. Іконоборство: причини та наслідки. Вплив візантійського мистецтва на культуру Київської Русі.

Історичні умови формування середньовічної західноєвропейської культури. Формування нового світогляду. Освіта, наука, школи, академії. Лицарські романи, поезія вагантів, трубадурів. Героїчний епос.

Романський та готичний стилі в архітектурі. Основні типи романської архітектури – світські та культові споруди фортечного характеру: феодальні замки, церкви і монастирі – абатства. Характерні риси архітектури готичного собору.

Тема 2. 2. Людина і культура епохи Відродження.

Соціально – економічні передумови духовного оновлення суспільства.

Особливості ренесансної картини світу: орієнтація феодально – середньовічних традицій на Бога – нового способу життя – на людину. Гуманізм епохи Відродження: осмислення індивідуальної неповторності та цінності окремої людини, ідеал сильної особистості.

Становлення художньої літератури гуманізму. Оформлення національних літератур (Дж. Боккаччо, Ф. Рабле, М. Сервантес, В. Шекспір). Характерні риси Італійського і Північного Відродження (Ботічеллі, Леонардо да Вінчі, Рафаель Санті, Мікеланджело Буонаротті). Розвиток наукових знань. Початок книгодрукування в Європі. Йоган Гутенберг.

Тема 2. 3. Культура періоду Реформації.

Реформаторський рух у Європі та його зв'язок з культурою ренесансу. Основні течії Реформації як суспільного і релігійного руху. М. Лютер, Ж. Кальвін. Відмова

від ренесансних ідеалів гуманізму, наростання натуралістичних тенденцій у тлумаченні людини і світу.

Тема 2. 4. Новоевропейська культура XVII ст.

Характеристика історичної епохи – буржуазні революції і становлення капіталізму та буржуазної культури. Наукова революція XVII ст. (Ньютон, Лейбніц, Кларк). Філософські ідеї Спінози та Декарта. Стилi художньої культури: бароко і класицизм. Творчість Берніні, М. Караваджо і Рубенса, Пуссена. Драматургія Ж. Расіна, Ж. Мольєра.

Тема 2.5. Культура епохи Просвітництва.

Історико – культурний зміст терміну «Просвітництво». Буржуазні революції в Англії, Голландії, перемога капіталістичного способу виробництва. Поширення ідей освіти у Франції. Ідеї могутності людського розуму, рівності, прав і свобод. Філософські ідеї Вольтера, Дідро, Руссо.

Становлення двох ліній у культурі: технократичної і гуманістичної. Мистецтво як повне і логічне відображення філософських і етичних концепцій Просвітництва.

Провідні художні стилі епохи Просвітництва. Література і мистецтво рококо. Сентименталізм у європейській культурі XVIII ст. Особливості Просвітництва в Росії.

Тема 2.6. Пошуки нової гармонії: технократична і гуманістична культура XIX ст. і поч. XX ст..

Наукові відкриття та досягнення науки і техніки. Поділ науки на природничу та соціально – гуманітарну. Людина в умовах наукового і технічного прогресу, його негативних наслідків. Становлення нових гуманітарних наук. Нові ідейно – художні напрямки в мистецтві та літературі. Романтизм, його історичні та філософські корені. Реалізм, його художні особливості. Живопис. Реалістична музика. Чайковський. Імпресіонізм і його наслідки. Криза реалістичного бачення світу в мистецтві кін. XIX ст. і поч. XX ст.. «Срібний вік» російського мистецтва.

Тема 2.7. Формування нового типу культури XX ст. Сучасна європейська культура.

Культура модернізму, напрямки (кубізм, абстракціонізм, експресіонізм, сюр - реалізм). Література та мистецтво модернізму. Масова культура, її зміст та жанри. Глобальні проблеми сучасності: демографічна проблема, проблема війни і миру, екологічна проблема. Сучасна наукова картина про місце людини у світі. Пошук виходу з кризи. Необхідність виховання нового мислення і гуманізації культури як умови формування нового типу культури. Етична ідея єдності людства у збереженні життя на Землі.

МОДУЛЬ 2. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА У СВІТОВОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОЦЕСІ

Змістовий модуль 3. Витоки української культури. Культура Київської Русі. Культурно-історичний розвиток в умовах національно-визвольної боротьби.

Тема 3.1. Джерела української культури.

Перші сліди перебування людини на території України. Трипільська культура. Контакти людності українських земель з іншими сусідніми народами.

Культура та мистецтво сарматів, скіфів, кіммерійців.

Значення спадковості генофонду у формуванні і розвитку культури (білогородсько – чорноліська, скіфська, зарубинецька, черняхівська культури).

Грецька колонізація Північного Причорномор'я, взаємообмін культур.

Уявлення про земний, небесний, підземні світи в дохристиянській культурі.

Тема 3.2. Київська Русь в українському і світовому культурних вимірах.

Місце і роль дохристиянської культури у формуванні культури Київської Русі. Особливості ментальності, язичницькі вірування і пантеони божеств. Перша релігійна реформа князя Володимира. Причини хрещення Русі. Християнізація Русі - рушій

нового культурного процесу. Синтез християнства і язичництва. Взаємозв'язки Європейської культури з культурою Київської Русі.

Писемність літописання, перші оригінальні літературні твори. Сучасні гіпотези щодо походження абетки. Монастирі – осередки культурного і духовного життя Київської Русі. Усна народна творчість. Музична співоча культура. Місце і роль культури Київської Русі у світовій і вітчизняній культурі.

Тема 3.3. Українська культура Литовсько – Польської доби.

Розчленування України і колонізація українських земель. Загарбання Польщею Галичини, Західного Поділля.

Культура – передумова і складова частина у національно – визвольній боротьбі. Збереження і розвиток української культури: братства, школи, література, книго - друк, козацький рух.

Острозька Біблія, Пересопницьке Євангеліє. Культурне піднесення, як результат пробудження національної самосвідомості.

Костянтин Острозький – засновник першого українського навчального закладу (тримовний ліцей). Зародження театрального мистецтва.

Тема 3.4. Козацтво – як явище історії та культури України і світу.

Козацтво – феномен історії та культури. Значення терміну «козак» та причини виникнення козаків в Україні. Запорізька Січ – християнська демократична республіка. Риси духовності, ідеали, віра, мораль козацтва. Освіта Запорізької Січі. Козак – ключова постать у формуванні національної свідомості.

Особливості культури козацької доби: пісенно – поетичний спадок; живопис доби козаччини (Козак Мамай); барокова архітектура. Культурний зв'язок Запорозької Січі з Києвом. Меценатство. Петро Сагайдачний – оборонець віри і культури.

Тема 3.5. Культура України часів Гетьманщини.

Формування козацької держави. Розквіт культури та освіти за часів Гетьманщини. Києво – Могилянська академія – центр освіти і науки.

Просвітницька діяльність П. Могили, І. Гізеля, С. Яворського, Ф. Прокоповича.

Українське бароко – яскравий феномен національно – культурної творчості XVII – XVIIIст.

Література. Домінування духовних тем над світськими. Жанри: віршована література, шкільна драма, ораторсько – просвітницька проза, житійна література, перемови – післямови, посвяти, історіографія. Особливості українського барочного мистецтва. Іван Мазепа – будівничий. Музика. Наукова і культурна діяльність вихованців Києво – Могилянської академії в Росії, привласнення культури. Культурологічна діяльність Г. Сковороди.

Укази Петра I, Катерини II про заборону друку та викладання українською мовою. Зруйнування Запорізької Січі.

Змістовий модуль 4. Українська культура XIX – XX ст. Національно-культурне відродження України.

Тема 4. 1. Самоутвердження української культури в XIX ст.

Загальна характеристика періодів культурного розвитку України в XIX ст. Харківський і Київський університети як осередки культури і науки. Т. Шевченко – ключова постать у формуванні української свідомості.

Культурні та політичні здобутки Галичини, гурток «Руська трійця», «Русалка Дністровая».

Інтелектуальний та культурний рух 50 – 70х р. р. Часопис «Основа». Громада. Хлопомани. М. Драгоманов. Народівці. Переслідування української мови і культури царським самодержавством. Циркуляр Валуєва 1863 р., Емський Указ 1876 р., їх наслідки.

Тема 4. 2. Культура України на зламі сторічч (кін. 90х р. XIX ст. – 1917р. XX ст.).

Початок нового етапу українського відродження. Формування «модерної» української нації. І. Франко, М. Грушевський. Виникнення української преси на Наддніпрянській Україні («Дзвін», «Українська хата»).

Модерна українська художня культура, як рушій у відродженні націй. О. Олесь, І. Франко, Л. Українка, М. Коцюбинський, О. Кобилянська, В. Винниченко.

Український театр в умовах модернізму. Роль драматургії О. Олесь, Л.Українки у формуванні нового модерного театру. Л. Курбас.

Розвиток музичного життя в Україні М. Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович.

Модернізм в архітектурі та образотворчому мистецтві. Графіка. О. Мурашко, брати Кричевські, М. Бойчук, Ю Нарбут.

Тема 4.3. Проблеми, втрати і здобутки української культури 1917-1990 р. р.

Здобуття Україною національної державності. Створення умов для національно – культурного розвитку. Шкільництво. Заснування Української Академії мистецтв, Українського історичного музею, Національної бібліотеки, Державного драматичного театру.

Українська культура в період Великої Вітчизняної війни.

Взаємодія української та російської культур. Становлення української інтелігенції, орієнтація на європейські досягнення. Образотворчі художні стилі.

Музична культура: заснування перших театрів, філармоній.

Загальна характеристика національно – культурних процесів в Україні 40 – 50 р. р. XX ст. Наслідки великого терору: руйнування структур української національної культури.

Національно – культурне життя України 60 – 80 р. р. XX ст. Повоєнна культура України. «Жданівщина», «Відлига». Діяльність «Шістидесятників». «Самвидав». Відбудова і розвиток загальноосвітньої, середньої, спеціальної та вищої школи. Мовна політика. Посилення догматизму і диктату в галузі науки.

Розквіт українського мистецтва 50 – 80 р. р. С. Параджанов, Ю. Ілленко, І. Миколайчук. Доба «відлиги».

Образотворче мистецтво 60 – 80 р. р.

Тема 4.4. Сучасне українське національно – культурне та державне відродження України.

Культура в умовах розбудови незалежності Української держави. Нові явища і тенденції в побутовій народній культурі, літературі, театрі, живописі, музиці, ка культури.

Повернення репресованої культурної спадщини, державний статус української мови. Мовна ситуація в Україні. Закон УРСР «Про мови в Українській РСР» 1989 р., Закон України «Про освіту» від 23. 05. 1991 р.

Законодавчий процес в Україні щодо відродження української національної культури і мови. Закон України «Про культуру» 2010 р. Розвиток центрів національних традиційних ремесел. Опішня. Бубнівка. Клембівка. Політика української держави в контексті гуманістичних тенденцій розвитку світової культури. Відмова України від ядерної зброї (Л. Кравчук), екологічна політика. Розширення міжнародних культурних, громадських, наукових, освітніх зв'язків. Приєднання України до Болонського процесу.

МОДУЛЬ 3. ФОРМИ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Змістовий модуль 5. Форми культурної діяльності. Релігія як форма культури.

Тема 5. 1. Форми культурної діяльності і процес культурутворення.

Культурна діяльність, як діяльність людини щодо опанування і відтворення культури. Традиційність, спадковість як механізм формування і розвитку культури.

Система інститутів культурної соціалізації особистості: родина, школа, поза-шкільні заклади.

Тема 5.2. Релігія як суспільне явище і складова частина культури.

Релігія як одна з форм суспільної свідомості. Передумови виникнення релігії. Релігія – сфера духовної культури. Елементи і структура релігії.

Традиція як канали відтворення релігії. Елементи національного та ірраціонального в релігії. Міфи, фольклор, традиції, звичаї, норми поведінки людей-головні джерела релігії.

Функції релігії та її роль у житті суспільства.

Тема 5. 3. Класифікація релігій.

Класифікація релігій за рівнем їх розвитку. Релігії родів і племен, державно – національні релігії, світові.

Первісні «чуттєво - надчуттєві» вірування (родоплемінні релігії), світові релігії, етнонаціональні (національні), етнічні, локальні. Релігії: іудаїзм, індуїзм, даосизм, конфуціанство, синтоїзм, зороастризм. Світові релігії: буддизм, християнство, іслам. Неорелігії: східні релігійні течії, неохристиянство, синтетичні неорелігії. Езотеричні об'єднання, саєнтологічні рухи, неоязичництво, демоністичні культури.

Змістовий модуль 6. Характеристика релігій світу.

Тема 6. 1 Первісні релігії.

Види первісних форм релігій: тотемізм, фетишизм, анімізм, магія. Первісні форми релігій серед наших сучасників.

Тема 6.2. Національні релігії.

Формування державно – національних релігій. Індуїзм, джайнізм – національні релігії народів Індії. Конфуціанство, даосизм - національні релігії Китаю. Синтоїзм - національна релігія Японії. Іудаїзм - національна релігія євреїв.

Тема 6.3. Світові релігії.

Виникнення і поширення світових релігій. Ідейні джерела, основи віровчення, напрями, поширення.

Структура сучасного християнства. Історія виникнення ісламу. Буддизм. Походження. Ідейні джерела. Основи віровчення, напрями, поширення.

Християнство. Соціально – економічні умови виникнення християнства.

Духовні джерела. Моральне вчення. Культ (7 святих таїнств). Структура християнства. Іслам. Основні віросповідні принципи. Культ (намаз, ураз, хадж). Релігійні напрями та течії (сунізм, шіїзм, хариджизм).

Тема 6. 4. Релігії і церква в Україні.

Культ предків. Культ вогню. Водяній культ. Культ Сонця. Рід. Рожаниця. Берегиня. Релігія племен Київської Русі. Церква в Київській Русі за князювання Володимира Великого. Поширення християнства.

Київська митрополія в складі Константинопольського патріархату. УПЦ в часи Літовсько – Польської доби. Київська митрополія в складі Московського патріархату. Відновлення УПЦ в сучасних умовах.

Оживлення та відновлення релігійних вірувань в Україні. Традиційні релігії в Україні.

Неорелігії в Україні. Свобода совісті як елемент демократичних свобод. Свобода пропаганди і критики релігії. Значення релігії в сучасному духовно – культурному житті суспільства. Правове забезпечення свободи совісті в Україні.

МОДУЛЬ 4. ЛЮДИНА В РІЗНИХ ФОРМАХ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. МИСТЕЦТВО ЯК ЕСТЕТИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОГО ТА УЯВНОГО.

Змістовий модуль 7. Мистецтво як форма самоусвідомлення культури.

Тема 7.1. Естетична сутність мистецтва. Класифікація мистецтва.

Естетична сутність мистецтва. Художній образ – носій соціальної інформації. Мистецтво як трансляція людського досвіду, як засіб впливу на культуру. Загальнолюдська природа виникнення мистецтва.

Види мистецтв. Естетика як наука про сутність і вид естетичної діяльності.

Тема 7.2. Просторові види мистецтв.

Засоби виразності просторово – пластичних видів мистецтва. Образотворче мистецтво: живопис, скульптура, графіка, фотомистецтво, кіномистецтво, телебачення. Необразотворче мистецтво : архітектура, декоративне мистецтво, дизайн.

Тема 7. 3. Часові види мистецтва.

Особливості виразності музики. Види музичного мистецтва. Словесне мистецтво (художня література, художнє читання, риторика, дикторське мистецтво). Словесно – музичне мистецтво (пісня, опера, оперета).

Тема 7. 4. Просторово – часові види мистецтва.

Особливості театрального мистецтва. Види театру. Естрада. Хореографія. Пантоміма. Мистецтво ілюзійніста. Циркове мистецтво.

Тема 7. 5. Естетичне виховання людини.

Естетичне виховання – формування цінного ставлення людини до дійсності та мистецтва.

Гуманістична сутність таланту.

Змістовий модуль 8. Людина в різних формах культурної діяльності.

Тема 8. 1. Мораль – основа і критерій культури.

Мораль як метод регулювання поведінки людини в суспільстві та особливий спосіб опанування дійсності. Загальнолюдський характер моральних цінностей. Основні категорії моралі. Мораль фахівця сфери культури. Етично – моральні засади розбудови українського суспільства.

Тема 8.2. Особистість та держава і влада – правова і політична.

Право як система загальновідомих та обов'язкових соціальних норм, що регулюють суспільні відносини. Звичаєве право. Влада і політика. Історія українських конституцій. Людина в правовій державі.

Найвизначніші історичні пам'ятки правової культури України.

Тема 8.3. Наука і техніка як форми культурної діяльності.

Поняття науки. Видатні вчені – українці. Вплив досягнень науки на культуру. Взаємозв'язок науки, техніки з культурою.

Тема 8.4. Сучасна екологічна картина світу і культури.

Система «суспільство - природа». Пізнання законів розвитку природи і їх використання у практичній діяльності людини. Культурні, соціально – політичні та науково – технічні засади дослідження і розв'язання сучасних екологічних проблем.

6. Структура навчальної дисципліни

Розділ, Тема	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	У тому числі				
		Лекції	Тренінги, тести	Семинарські заняття	Індивідуальні заняття	Самостійна робота		Лекції	Тренінги тести	Семинарські заняття	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО КУЛЬТУРОЛОГІЇ. ЛЮДИНА І СВІТ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ												
Змістовий модуль 1.												
Сутність культури. Культурологія як наука. Форми існування давніх культур.												
Тема 1. 1. Культурологія як наука і навчальна дисципліна.	1	1					3	1				2
Тема 1.2. Людина і культура.	3	1				2	3	1				2
Тема 1.3 Ранні форми культури.	4	2				2	3	1				2
Тема 1.4 Культурний світ людини Стародавнього Сходу.	12	6				6	6	1				5
Тема 1.5 Єдність і гармонія: людина і культура європейської античності.	10	4		2		4	6	2				4
Всього за змістовим модулем 1	30	14		2		14	21	6				15
Змістовий модуль 2.												
Формування та основні засади культури Середньовіччя, Відродження та Реформації. Європейська культура XVII, XVIII, XIX, XX ст.												
Тема 2. 1 Драма розриву світу. Людина і культура європейського Середньовіччя та Візантії.	6	4				2	8	2				4
Тема 2. 2. Людина і культура епохи Відродження.	6	2		2		2	7	1				4
Тема 2.3. Культура періоду Реформації.	4	2				2	5	1				4
Тема 2. 4. Новоевропейська культура XVII ст.	4	2				2	5	1				4

Тема 2.5. Культура епохи Просвітництва.	4	2				2	5	1				4
Тема 2.6. Пошуки нової гармонії: технократична і гуманістична культура XIX ст. і поч. XX ст..	8	4		2		2	6	2				4
Тема 2.7. Формування нового типу культури XX ст. Сучасна європейська культура.	4	2				2	8	2				6
Всього за змістовим модулем 2	36	18		4		14	40	10				30
Всього за модулем 1	66	32		6		28	61	16				45

МОДУЛЬ 2. УКРАЇНЬСЬКА КУЛЬТУРА У СВІТОВОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОЦЕСІ

Змістовий модуль 3.

Витоки української культури. Культура Київської Русі. Культурно-історичний розвиток в умовах національно-визвольної боротьби.

Тема 3.1. Джерела української культури.	8	4		2		2	8	2		2		4
Тема 3.2. Київська Русь в українському і світовому культурних вимірах.	6	4				2	6	2				4
Тема 3.3. Українська культура Литовсько – Польської доби.	4	2				2	4	2				2
Тема 3.4. Козацтво – як явище історії та культури України і світу.	4	2		2			4	2				2
Тема 3.5. Культура України часів Гетьманщини.	6	4				2	6	2				4
Всього за змістовим модулем 3	28	16		4		8	28	10		2		16

Змістовий модуль 4.

Українська культура XIX – XX ст. Національно-культурне відродження України.

Тема 4. 1. Самоутвердження української культури в XIX ст.	6	4		2			6	2				4
Тема 4. 2. Культура України на зламі сторічч (кін. 90х р. XIX ст. – 1917р.	2	2					5	1				4

XX ст.).												
Тема 4.3. Проблеми, втрати і здобутки української культури 1917-1990 р. р.	4	2				2		7	1			6
Тема 4.4. Сучасне українське національно – культурне та державне відродження України.	4	2				2		5	1			4
Всього за змістовим модулем 4	16	10		2		4		23	5			18
Всього за модулем 2	44	26		6		12		51	15		2	34

МОДУЛЬ 3. ФОРМИ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Змістовий модуль 5.

Форми культурної діяльності. Релігія як форма культури.

Тема 5. 1. Форми культурної діяльності і процес культурутворення.	2	2						3	1			2
Тема 5.2. Релігія як суспільне явище і складова частина культури.	4	2				2		5	1			4
Тема 5. 3. Класифікація релігій.	2	2						3	1			2
Всього за змістовим модулем 5	8	6				2		11	3			8

Змістовий модуль 6.

Характеристика релігій світу.

Тема 6. 1. Первісні релігії.	2	2						4				4
Тема 6.2. Національні релігії.	2	2						4				4
Тема 6.3. Світові релігії.	12	10		2				10	2			7
Тема 6. 4. Релігії і церква в Україні.	4	2				2		4				4
Всього за змістовим модулем 6	20	16		2		2		21	2			19
Всього за модулем 3	28	22		2		4		32	5			27

МОДУЛЬ 4. ЛЮДИНА В РІЗНИХ ФОРМАХ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. МИСТЕЦТВО ЯК ЕСТЕТИЧНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОГО ТА УЯВНОГО.

Змістовий модуль 7.

Мистецтво як форма самоусвідомлення культури.

Тема 7.1. Естетична сутність мистецтва. Класифікація мистецтва.	2	2					5	1				4
Тема 7.2. Просторові види мистецтв.	7	4				3	5	1				4
Тема 7.3. Часові види мистецтва.	8	4				4	5	1				4
Тема 7.4. Просторово – часові види мистецтва.	8	4				4	5	1				4
Тема 7.5. Естетичне виховання людини.	4			2		2	2					2
Всього за змістовим модулем 7	29	14		2		13	22	4				18

Змістовий модуль 8.
Людина в різних формах культурної діяльності.

Тема 8.1. Мораль – основа і критерій культури.	4	2				2	3	1				2
Тема 8.2. Особистість та держава і влада – правова і політична культура	3	1				2	3	1				2
Тема 8.3. Наука і техніка як форми культурної діяльності.	2	1				1	5					3
Тема 8.4. Сучасна екологічна картина світу і культури.	4	2				2	5					5
Всього за змістовим модулем 8	13	6				7	14	2				12
Всього за модулем 4	42	20		2		20	36	6				30
Всього годин	180	100		16		64	180	42		2		136

7. Теми семінарських занять

№п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Міфи давньої Греції	2
2	Культура народів Західної Європи в епоху Відродження	2
3	Зарубіжна культура Нового і Новітнього часу	2
4	Слов'янська міфологія	2
5	Значення козацтва у розвитку культурного життя України	2
6	Т.Г. Шевченко і розбудова української культури	2
7	Біблія – явище світової культури	2
9	Мистецтво в системі духовної культури суспільства	2
12	Духовна культура людини і суспільства – умова виходу з екологічної кризи	2

8. Самостійна робота

№п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Людина – продукт культурної еволюції	2
2	Форми культури в первісному суспільстві	2
3	Культурний світ людини Стародавнього Сходу	2
4	Космогонічність месопотамської культури	2
5	Культура стародавнього Китаю	2
6	Видатні досягнення в архітектурі та скульптурі Стародавньої Греції	2
7	Раціоналізм та практичність в культурі Стародавнього Риму	2
8	Лицарська культура європейського Середньовіччя	2
9	Розвиток мистецтва та художньої творчості в епоху Відродження	2
10	Північне Відродження	2
11	Багатство та різноманіття художніх стилів в мистецтві 17 століття	2
12	Просвітницька діяльність М.В. Ломоносова	2
13	«Срібний вік» російської поезії та живопису кін. 19 – поч.. 20 століття	2
14	Модернізм в мистецтві 20 століття	2
15	Скіфська культура	2
16	Особливості художньої культури Київської Русі	2
17	Мистецтво Литовсько-Польської доби	2
18	Українське бароко – як феномен культури	2
19	Національне культурне життя України в 70-х -80-х рр.. 20 століття	2
20	Особливості сучасної художньої культури України	2
21	Біблія – конституція християнства	2
22	Релігія і церква в Україні	2
23	Література: художній твір як результат специфічної творчої діяльності	2
24	Музичне мистецтво. Течії та напрямки	2
25	Театр – мистецтво драматургії	2
26	Різноманітність стилів та жанрів в образотворчому мистецтві	3
27	Роль кінематографу в духовному розвитку людини	2
28	Роль мистецтва у відображенні дійсності	2
29	Моральні норми і цінності	1

30	Людина в системі влади	2
31	Новітні технології – як культурне надбання сучасності	2
26	Сучасна екологічна картина світу та майбутнє людини та культури	2

9. Методи навчання

Словесні	Наочні	Практичні
Розповідь	Ілюстрація	Семінарські заняття
Пояснення	Демонстрація	Практична робота
Бесіда	Спостереження	
Лекція		

10. Методи контролю

Форма підсумкового контролю успішності навчання за ОПП

- поточний екзамен (4 семестр)

Орієнтовні питання до підсумкового контролю (поточний екзамен):

1. Культурологія як наука
2. Культура: визначення і сутність поняття
3. Функції культури
4. Типи і форми культури
5. Архаїчна культура
6. Стародавні цивілізації Сходу та їх вплив на культуру інших країн
7. Культура Стародавнього Єгипту
8. Культура Месопотамії
9. Культура Давньої Греції
10. Культура Давнього Риму
11. Міфологія як світогляд людини античності
12. Драма розвитку світу: людина і культура Середньовіччя
13. Візантія – нова епоха культури та світогляду
14. Відродження як художньо – естетичний феномен
15. Великі гуманісти епохи Відродження
16. Культура епохи Реформації

17. Північне Відродження
18. Культура Нового часу
19. Європейська художня культура 17 століття
20. Раціональна людина епохи Просвітництва
21. Формування нового типу культури Новітнього часу
22. Джерела української культури
23. Загальноєвропейський рівень розвитку культури і мистецтва Київської Русі
24. Козацтво як феномен світової культури
25. Українське бароко – яскравий феномен національної культури
26. Сучасне українське національне відродження
27. Поняття «релігії». Класифікація релігій
28. Племінно-культові релігії
29. Класифікація світових релігій
30. Християнство як світова релігія
31. Таїнства християнства
32. Догматичні, культові та канонічні відмінності православ'я та католицизму
33. Протестантизм як напрямок християнства
34. Буддизм як світова релігія
35. Іслам як світова релігія
36. Мистецтво як форма самоусвідомлення культури
37. Класифікація видів мистецтв
38. Література як результат творчої діяльності людини
39. Музика як форма суспільної свідомості
40. Основні напрямки розвитку духовної культури людини
41. Основні законодавчі документи з питань культури в Україні
42. Міжкультурні комунікації Заходу і Сходу

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1. Змістовий модуль 1.

1. Відвідування - 1 б. (8 тижн.) – 8 б.
2. Види робіт: - семінарське заняття – 10 б.

3. Самостійна робота – 14 б.
4. Перевірка конспекту – 3 б.
5. Експрес- контроль – 5 б.
6. Тести – 10 б.

Змістовий модуль 2.

1. Відвідування - 1 б. (9 тижн.) – 9 б.
2. Види робіт: - семінарські заняття (2) - 20б.
3. Самостійна робота – 8 б.
4. Перевірка конспекту – 3 б.
5. Тести - 10 б.

Модуль 2. Змістовий модуль 3.

1. Відвідування - 1б. (10 тижн.) – 10 б.
2. Види робіт: - семінарські заняття (2)- 20 б.
3. Самостійна робота – 4 б.
4. Перевірка конспекту – 3 б.
5. Експрес-контроль – 3 б.
6. Тести – 10б.

Змістовий модуль 4.

1. Відвідування - 1б. (10 тижн.) – 10 б.
2. Види робіт: - семінарські заняття (2) – 20 б.
3. Самостійна робота - 4б.
4. Перевірка конспекту – 3 б.
- 5 Експрес-контроль – 3 б.
6. Тести – 10 б.

Модуль 3. Змістовий модуль 5.

1. Відвідування - 1б. (10 тижн.) – 3 б.
2. Види робіт: - підготовка реферативних доповідей або інтерактивних презентацій - 20 б.
3. Експрес-контроль – 10 б.
4. Перевірка конспекту – 3б.

5. Тести – 14 б.

Змістовий модуль 6.

1. Відвідування - 1б. (10 тижн.) – 10 б.
2. Види робіт: - семінарське заняття – 10 б.
3. Самостійна робота – 7 б.
4. Перевірка конспекту – 3б.
5. Підготовка реферативних доповідей або інтерактивних презентацій - 20 б.

Модуль 4. Змістовий модуль 7.

1. Відвідування - 1б. (10 тижн.) – 10 б.
2. Види робіт: - семінарське заняття – 10 б.
3. Перевірка конспекту – 3б.
4. Тести – 7 б.
5. Підготовка реферативних доповідей або інтерактивних презентацій - 20 б.

Змістовий модуль 8.

1. Відвідування - 1б. (8 тижн.) – 8 б.
2. Види робіт: - семінарські заняття (3) – 24 б.
3. Самостійна робота – 8 б.
4. Перевірка конспекту – 3 б.
5. Тести - 7 б.

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90 - 100	A	Відмінно	Зараховано
82 -89	B	Добре	
74 -81	C		

64 -73	D	Задовільно	
60 - 63	E		
35 -59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Програми нормативної навчальної дисципліни «Культурологія: теорія та історія» (затверджена Державним методичним центром навчальних закладів культури і мистецтв України, 1996р.)
2. «Українська та зарубіжна культура» (затверджена Державним методичним центром навчальних закладів культури і мистецтв України, 1999р.) Навчальна програма з дисципліни «Культурологія» - К.: МАУП, 2006.
13. Робоча навчальна програма з «Культурології» - К.: Київський університет ім.. Б. Гринченко, 2010.
14. Робоча програма з дисципліни «Культурологія» - Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2010.
15. Навчальна програма з дисципліни «Культурологія» - Мелітополь: Мелітопольський державний педагогічний університет ім.. Б. Хмельницького, 2010.
16. Робоча навчальна програма з дисципліни «Культурологія» - К.: Академія муніципального управління, 2009

17. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з дисципліни «Культурологія» К.: Київський коледж культури та мистецтв, 2012.
18. Структурно – логічні схеми з теорії культурології – К.: .: Київський коледж культури та мистецтв, 2012.

Рекомендована література

Базова:

1. Бокань В.А. Культурологія: Навч. Посібник – К.: 2000.
2. Гуревич П.С. Культурологія. Учебник для вузов _ № издние перераб. И допол. Я культура - М.: 2001.
3. Данилова Г.И. Мировая художественная культура – М.: Дрофа, 20007.
4. Історія української культури/ За ред.. Величко О.Б. К.: Книга – плюс, 2012.
5. Крисаченко В.С., Хильки М.І. Екологія. Культура. Політика: Концептуальні засади сучасного розвитку – К.: 2002.
6. Культурологія в питаннях і відповідях / Під. ред. проф. Г.В. Драча – К.: 2002.
7. Культурологія, Історія світової культури :Підруч. для вуз. / Під ред. А. М. Маркової – Л.: 2002.
8. Культурологія: теорія та історія культури / за ред. І.І. Тюрменко – К.: 2005.
9. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. Посібник./ Закович М.М. К.: 2004.
10. Людство і віра: Навч –метод. Посібник (у 3 томах) / Автор –укладач Г. Шокін К.: 2002 – Т.1.
11. Медіков Г.С. Українська та зарубіжна культура ХХ ст. Навч. Пос. – К.: 2002.
12. Мировая художественная культура : Уч. пособие / Кол. Авторев Еренгросс Б.А. и др. М.: 2001.
13. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Філософський аналіз.- К.: Фенікс – 2002.
14. Релігієзнавство. Підручник / За ред.. М.М. Заковича – К.: 2000.
15. Українське мистецтво у полі культурного простору: Навч. посібник / за ред. О.П. Рудницької – К.: Екс ОБ, 2000.
16. Художня культура світу: Європейський культурний регіон: Навч. посіб. / НьюЄ. Миропольська та ін. – К.: 2001.
17. Черненко Я.Я. Культурологія : теоретико- практичний курс. К.: 2007.
18. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологи мировой истории. – М.: 1993.

Допоміжна:

1. Баканурский А.Г. Культурологія . К.: Професіонал, 2004.
2. Бокань В., Польовий Л. Історія культури України: навч. посіб. К.: МАУП, К.: 2005.

3. Волков В.Ю. Людина і світ. _ К.: Феміна,1995.
4. Верчанська П.Є., Культурологія : навч. посіб. , за ред. В.І. Панченка. – Університет Україна, 2004.
5. Історія світової культури. : навч. посіб. / Л.Т. Левчук та ін. – К.: Либідь, 1994.
6. Історія світової та української культури: підр. Для ВНЗ освіти / В.А. Гречанко та ін. К.: Літера ЛТД, 2002.
7. Коваль А.П. Спочатку було слово: крилаті вислови біблейського походження в українській мові. К.: Либідь, 2001. тури, 2007.
8. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: Підр. – 2 ге видання, К.: Центр учбової літератури, 2007.
9. Корміч Л.І. Багацький М.Б. Історія і теорія світової культури ХХ століття. – Харків: Одісей, 2003.
10. Культурологія / Т.Б. Грищенко та ін. 2- Ге видання, К.: Центр учбової літератури , 2007.
11. Культурологія: українська та зарубіжна культура. : навч. посіб. , М.М. Закович та ін. – К.: Знання, 2007.
12. Релігієзнавство: підр. / Є. К. Дулу ман та ін. К.: Вища школа, 2000.
13. Чорненький Я.Я. Культурологія.- К.: Професіонал, 2007.
14. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура. –К.: Знання- Прес, 2003.

Інтернет-ресурси

1. Закон України «Про музеї та музейну справу» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/249/95-вр>. - Назва з екрану;
2. Закон України «Про Культуру» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>. - Назва з екрану;
3. Закон України «Про театри і театральну справу» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2605-15>. - Назва з екрану;
4. Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Електронний ресурс]// Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>. - Назва з екрану.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20____/ 20____н.р. без змін; зі змінами (Додаток
_____).
(потрібне підкреслити)

протокол №____ від «____» ____20____р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____/ 20____н.р. без змін; зі змінами (Додаток
_____).
(потрібне підкреслити)

протокол №____ від «____» ____20____р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____/ 20____н.р. без змін; зі змінами (Додаток
_____).
(потрібне підкреслити)

протокол №____ від «____» ____20____р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____/ 20____н.р. без змін; зі змінами (Додаток
_____).
(потрібне підкреслити)

протокол №____ від «____» ____20____р. Завідувач кафедри _____